

Η χρήση της καθαρεύουσας και της πανελληνίας δημοτικής στα δημοτικά τραγούδια της Κύπρου

(Κυπριαία Φωνή - Καλώς ήρταν οι ξένοι μας)

Σε μερικά δημοτικά τραγούδια της Κύπρου συναντούμε την καθαρεύουσα ή την πανελλήνια δημοτική, αναμειγμένες με τη κυπριακή διάλεκτο. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, οφείλεται σε διάφορους λόγους, τους βασικότερους από τους οποίους παραθέτω.

Ανάμεσα στο λαό υπήρχαν πάντοτε κάποιοι, οι οποίοι έρχονταν σε επαφή με τον γραπτό λόγο, (την αρχαίζουσα και την καθαρεύουσα) είτε ακουστικά, μέσω των ακολουθιών της εκκλησίας, είτε μέσω της ανάγνωσης, όταν άρχισε να υπάρχει η πρώτη μορφή οργανωμένης παιδείας στην Κύπρο. Ήταν φυσικό λοιπόν όλα αυτά τα καινούργια, για τον απλό άνθρωπο, στοιχεία της γλώσσας να περάσουν και μέσα στον λαϊκό στίχο. Η χρήση νέων λέξεων έδινε στον δημιουργό την αίσθηση ότι ξεχώριζε ως πιο μορφωμένος, αλλά παράλληλα τον διευκόλυνε στην δημιουργία του μέτρου και της ρίμας, αφού είχε στη διάθεσή του δύο εργαλεία. Τη διάλεκτο και την καθαρεύουσα. Ταυτόχρονα όμως με τη δημιουργία στίχου από ανθρώπους με στοιχειώδη γνώση της αρχαίζουσας και της καθαρεύουσας υπήρξε και δημιουργία από ανθρώπους με πολύ καλή γνώση της γλώσσας.

Μια άλλη αιτία που οδηγούσε τους λαϊκούς ποιητές στην παραγνώριση της διαλέκτου και τη χρήση της καθαρεύουσας ήταν η άμεση ή έμμεση παρότρυνση από μεγάλη μερίδα πνευματικών ανθρώπων¹, οι οποίοι θεωρούσαν (κακώς βέβαια) την καθαρεύουσα ως δείγμα πατριωτισμού και ανωτερότητας και τη διάλεκτο δείγμα υποδεέστερης κουλτούρας. Δυστυχώς αυτή η αντίληψη εξακολουθεί να επικρατεί ακόμα και σήμερα σε κάποιους κύκλους.

Ένας άλλος λόγος είναι και η προέλευση κάποιων τραγουδιών από τη Μικρά Ασία ή τη νησιωτική Ελλάδα. Αρχικά η χρήση των τραγουδιών αυτών ήταν πολύ κοντά στο πρωτότυπο. Με τη συνεχή όμως χρήση τους από τον κόσμο, κατά τη διαδικασία της υιοθέτησης και της ενσωμάτωσης στην τοπική δημοτική μουσική, το μουσικό ύφος και ο αρχικός στίχος προσαρμόζονταν στο τοπικό μουσικό ύφος και τη διάλεκτο, διατηρώντας όμως αναλλοίωτες κάποιες λέξεις από τον αρχικό στίχο.

Με την ίδια διαδικασία, δηλαδή τη συνεχή χρήση των τραγουδιών από το λαό, στο πέρασμα του χρόνου αρκετές λέξεις αντικαταστάθηκαν με λέξεις είτε της δημοτικής είτε της διαλέκτου, με αποτέλεσμα να φτάσουν στις μέρες μας τραγούδια που ο στίχος τους να είναι ένα μείγμα της διαλέκτου, της δημοτικής και της καθαρεύουσας.

¹Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών (Λευκωσία, 1987). *Κυπριακά Δημώδη Άσματα*, σ. 488
Χρ. Παλαϊός: «Η Πανήγυρις του Κατακλυσμού εν Λάρνακι την 10ην Ιουνίου 1918»